

JUF VAN STEEN ÓF GEDATEERD SCHOOLGEBOUW?

SCHOOLBESTUREN STAAN VOOR DILEMMA

Investeren in gezonde en toekomstbestendige schoolgebouwen is essentieel, maar gaat ten koste van vijfduizend leerkrachten. Hans Teegelbeckers heeft als directeur van VOS/ABB, een vereniging voor openbare en algemeen toegankelijke scholen, ideeën genoeg, maar het onderwijs heeft geld te weinig.

19 mei 2033. Hans Teegelbeckers behartigt als directeur bij VOS/ABB nog steeds de belangen van tweehonderdvijfenzestig aangesloten besturen die ruim tweeduizend scholen vertegenwoordigen. Hij is deze ochtend te gast bij een van die scholen als hij vijftig basisschoolleerlingen ijverig in de weer ziet. Ze maken een video over een onbemande bezorgdrone voor pizza's. Met hun vingers swipen ze over een transparant, glazen tafelblad. Ondertussen wieden de benen in cadans op de pedalen van hun fietsstoel onder een bureau dat volledig uit glas bestaat.

De overige klasgenoten leggen in de aangrenzende buitenruimte de laatste hand aan de voorbereidende brainstormsessie. Op een plek die vergelijkbaar is met een soort stadspark, waarin het groen van bomen, planten en gras domineert.

Over pakweg vijftien jaar zou dit zomaar een reëel beeld kunnen zijn van de wijze waarop we onderwijs beleven. De ogen van Hans beginnen te twinkelen als hij denkt aan dit toekomstperspectief. Een opkikker kan zijn sector ook wel gebruiken, want als het gaat om het creëren van vitale scholen zijn de schoolbesturen momenteel niet te benijden. Uit de 'Monitor onderwijshuisvesting PO/VO', die minister Slob eind vorig jaar naar de Kamer stuurde, bleek dat driekwart van de schoolbesturen vindt dat er een grote noodzaak is voor ingrijpende aanpassingen

aan hun schoolgebouw. Vooral op het punt van functionaliteit, milieu, energieverbruik en binnenklimaat.

Skippybal

Hans erkent deze problemen, maar betwijfelt of de huidige maatregelen voor een optimaal binnenklimaat het gewenste effect hebben.

"Door het streven naar duurzaamheid bestaat de trend bij nieuwbouw vooral uit het 'dichtstoppen' van gebouwen en gebruik van dure ventilatiesystemen. Zelf ben ik zeventwintig jaar leraar geweest. Met tweeënveertig bijna pubers in een lokaal van 52 m² slaat de stoom na een uur wel om je heen hóór. Daar kan geen geavanceerd ventilatiesysteem tegenop. Vroeger was goed ventileren het credo. Daar hadden we mooie gietijzeren draai- en kiepramen voor."

Als het gaat om gezonde gebouwen kijkt de directeur verder dan frisse lucht.

"Je hebt het ook over de lichtinval, inrichting, voeding en bewegingsruimte. Daarnaast is een aantrekkelijke buitenruimte met veel groen van belang. Met name in het voortgezet onderwijs zie je veel stenen en beton."

Gemiddeld gaat een gebouw in Nederland zevenenzestig jaar mee, blijkt uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer (2016). Bouw je een school met het beeld van vandaag dan loop je dus constant achter de feiten aan. "Je moet bijvoorbeeld anticiperen op de digitale ontwikkelingen, want dat heeft

52.087067 | 4.317195

Hans Teegelbeckers, directeur van VOS/ABB,
in de hal van het Minkema College.

JUF VAN STEEN ÓF GEDATEERD SCHOOLGEBOUW?

gevolgen voor de inrichting van je gebouw en energievoorziening. Tegelijk zorgen tablets en telefoons ervoor dat leerlingen minder bewegen. Intern hebben we het al eens gehad over fietsstoelen en op sommige basisscholen krijgen leerlingen al les op een skippybal. Goed voor het trainen van buik- en rugspieren. Voorwaarde voor dit soort initiatieven is meer bewegingsruimte, terwijl de trend bij nieuwbouw van scholen juist naar minder gaat. Bouwgrond is immers duur en de bouwkosten nemen toe.”

Huisvader

Iedereen snapt dat gebouwen invloed hebben op de prestaties van leerlingen. Met negenduizend scholen en ruim twee miljoen leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs, lijkt het dus niet meer dan logisch hiervoor de portemonnee te trekken. Geld dat er simpelweg niet is, want de schoolbesturen kampen met de financiële gevolgen van ‘weeffouten’. Ze hebben in het verleden met eenmalige subsidie geïnvesteerd in geavanceerde, dure ventilatiesystemen, maar moeten de forsere beheer- en onderhoudskosten zelf opheffen.

Daarnaast investeerden veel schoolbesturen in extra vierkante meters voor onderwijskundige vernieuwingen, zoals remedial teaching, omdat een subsidie dat mogelijk maakte. Ook hier is de begroting voor de exploitatie met eigen middelen niet verruimd. Daar komt bij dat scholen als

gevolg van krimp te kampen hebben met een (oplopende) leegstand van gemiddeld tien procent, waar de kosten voor schoonmaak en energievoorziening zich uiteraard niets van aantrekken. Sterker, de vraag naar elektriciteit neemt door de digitalisering alleen maar toe.

Verder zijn er nieuwe bouwnormen onderweg die verplichten dat een schoolgebouw straks energieneutraal moet zijn met alle financiële gevolgen van dien.

Om de tekorten op de exploitatie inzichtelijk te maken, liet Hans door een onafhankelijke partij een benchmarkonderzoek uitvoeren naar de exploitatiekosten in het primair en voortgezet onderwijs. Conclusie: per school van gemiddeld tweehonderdtwintig leerlingen ontstaat een exploitatietekort van liefst veertig procent.

Wil het schoolbestuur zich als een goed huisvader gedragen, en anders vereist de wet dat wel, dan is er geen andere mogelijkheid de tekorten te dekken uit het financieringsbudget van scholen door de Nederlandse overheid, de lumpsum. “Uit ons onderzoek blijkt dat we hiervoor bijna vijfduizend banen moeten opheffen. Willen we een juf van steen?”

Hans doet daarom een dringend beroep op het Rijk. “Onderwijs is de toekomst, maar dat vraagt wel om voldoende leerkrachten in gezonde en goed gefaciliteerde gebouwen. Een ambitie die de politiek met ons deelt, maar dan zijn extra investeringen onontbeerlijk.”

Monitoren voor gezond binnenklimaat

In veel scholen is de lucht niet schoon. Het hoge aantal personen per vierkante meter en gebrekkige ventilatie hebben een slecht binnenmilieu tot gevolg. Uit publicaties van TNO blijkt dat in tachtig procent van de schoollokalen de CO₂-concentratie vaak drie tot vier keer boven de gezondheidskundige grenswaarde. Daarnaast verspreiden leerlingen ziektekiemen, geurstoffen en andere verontreiniging. RPS voert voor diverse scholen in het land, die liever niet met naam en toenaam genoemd willen worden, analyses en onderzoek uit naar het binnenmilieu om preventief of reactief de luchtkwaliteit te monitoren. “Het gaat dan bijvoorbeeld om metingen die inzicht geven in concentraties bacteriën, gisten en schimmels in de omgevingslucht. Ook nemen we op diverse oppervlakken monsters om inzicht te krijgen in de stoffen. Op basis van de resultaten geven we vervolgens advies voor verbetering”, aldus adviseur microbiologie Peter Thorenaar van RPS.

Driekwart van de schoolbesturen wenst ingrijpende aanpassingen aan hun schoolgebouw.